

cap. 4. num. 229. Et ad argumentum responderetur non incurere talem clericum irregularitatem; nam quamvis ius dicat in causa propria, extenditur iure naturali illa facultas ad causas proximorum, in quibus de vitando illorum damno agitur. Ita Doctores citati, Armil. verbo irregularit. n. 39. Couar. dement. si ferialis, 2. p. §. 5. num. 4. Sed adverte, hoc intelligi quando aliter, quam per denunciationem illi malo obviari non potest; enim ad cauendum periculum fas sit preparationem detegere tacitâ personâ, non potest clericus personam manifestare, licet iudex extorquere personam velit: cessat enim tunc ratio detegendi, quæ ipsum obligabat. Ita Caiet. & Couar. vbi supra.

D V B I V M X I.

An Prælati, vel iudex possit punire hominem, de quo denunciatum est aliquod crimen.

DE hoc sunt varij dicendi modi. Vnus est, quod quando denunciatio est euangelica, scilicet ad fratris emendam, si Prælati probabiliter intelligat, punitionem non profuturam, sed potius obfuturam peccatori, debet cessare à punitione in peccatis, quæ non sunt in damnum alterius, & hoc non tantum, quando crimen est secretum omnino, sed etiam quando est probabile, nam aliud est, si alius noceret, vel esset publicum, vel scandalizaret alios. Ratio, quia finis huius denunciationis, est peccatoris correctio: ergo, quando hæc non speratur, cessandum erit in quocumque statu sit. Ita Caiet. 2. 2. quest. 3. art. 8. in fine, Nauar. cap. inter verba, corol. §. 9. num. 628. Alter modus est sine distinctione, quod quando peccator monitus à Prælato, non corrigitur, debet puniri iudicialiter per ipsum, si peccatum probari possit, quia eo ipso quod non corrigitur, cessat via correctionis fraternæ, & sequitur via iudicialis. Ita Viguer. lib. inf. cap. 1. 2. §. 2. vers. 9. Pro solutione sit prima conclusio. Quando frater denunciatur denunciatione euangelica, si monitus à Prælato proponit emendam, non licet Prælato ipsum pleetere poena iuris, siue crimen sit omnino secretum, siue sit probabile. Ratio, quia iam finis, scilicet fratris emenda, obtentus est. Ita Caiet. Sylu. Nauar. Viguer. vbi supra. Sotus memb. 2. quest. 4. concl. 7. Hinc Inferitur, non licere Prælato statim, vbi frater denunciatur euangelice, ipsum punire, licet crimen probabile sit, sed omnia prius tentanda esse, vt frater sine correctione iudiciali corrigatur: vt, debet prius leniter admonere si viderit expedire: deinde nimis admonere, quod eius vitam exorabit, & potest admonere coram aliquibus, si viderit expedire. Sotus vbi supra. Circa hanc conclusionem nota esse larum discrimen, quando crimen est omnino occultum, & quando est probabile; nam primo casu non potest Prælati subditum iuridicè interrogare, nec cogere ad fatendum crimen: at verò secundo casu si iam habet iudex indicia probata, vel semiplenam probationem, potest iuridicè interrogare, & tenetur subditus sub mortali fateri crimen Prælato, tanquam patri. Quod intellige, vt dicit Sotus 5. de inf. quest. 6. artic. 2. conclus. 3. nisi grauitè timeat,

quod iudex machinatur eum castigare. Sic Sotus vbi supra, Sylu. verbo correctio, quest. 7. Secunda differentia est, quod licet in neutro casu, quando reus proponit emendam, possit iudex penis iuris pleetere; quia Matth. 18. non iubetur vt habeatur pro ethnico, nisi quando Ecclesiam non audierit: at quando crimen est probatum, & reus ipse confessus est, potest Prælati cadere flagello fraternaliter, non ad punitionem præteritâ, sed ad terrorem in futurum; secus quando est occultum omnino. Ita Sotus, & Nauar. vbi supra, qui non addit illud, & ipse confessus est, sed tantum dicit, quando crimen est probatum, & dicit esse communem Doctorem sententiam.

Secundò nota, quod tunc intelligimus certum, 6 denunciationem esse euangelicam de criminibus, quæ non sunt in perniciem alterius, quando nec iudex interrogat, nec peccatum est publicum, vel famotum, & si iudex interrogat, tunc certò est euangelica, quando sine indicij probatis, aut sine infamia, & semiplena probatione interrogat; quia in his istis casibus potest iuridicè interrogare.

Secunda conclusio. Si talis peccator per denunciationem euangelicâ denunciatus non corrigitur monitione Prælati, tunc ipse peccatum est omnino secretum, non potest Prælati punire, sed expectare debet, donec sint indicia ad inquirendum, vel testes ad conuincendum delictum. Ratio, quia quando punit iudex, iam iuridicè procedit: at sine probatione non licet iuridicè procedere. Vnde tantum potest interim preces hudere Deo pro subdito. Ita Sotus vbi supra, concl. 8. & in hoc casu, scilicet quando crimen non est probabile, vera est prima opinio supra citata, scilicet non esse vltra procedendum.

Tertia conclusio. Si in isto casu crimen est probabile, estque spes, quod peccator per punitionem corrigatur, tunc facta probatione, debet iudex illum punire legitime. Patet Matth. 18. Si Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus; & ratio est, quia ex quo frater per secretam monitionem Prælati renuit corrigi, cessat via correctionis fraternæ, & transitur fit ad iudicalem, que ordinatur ad poenam. Ita Sotus vbi supra, & etiam quest. citata, de inf. conclus. 4. Sylu. Caiet. Nauar. loco citato, in prima opinione. Palud. 4. dist. 1. 9. quest. 4. D. Anron. 1. p. tit. 9. cap. 6. §. 4. & in hoc casu vera est secunda opinio supra citata, nec est contra primam.

Quarta conclusio. Si in isto casu nulla sit spes emende per punitionem, licet non sit ad alias penas iuris progrediendum, at ille pertinax est excommunicandus coram testibus denunciationis. Probat Matth. 18. Si Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnicus, & rap. tam sacerdotis, 24. quest. 3. vbi habetur tales incorrigibiles ab Ecclesia separandos. Hæc conclusio est contra Caiet. Nauar. & Sylu. supra citatos, qui dicunt in hoc casu non esse vltra procedendum: quod idem docuit Sotus lib. de detegendo secreto, membr. 2. q. 4. conclus. 8. At ipsemet lib. 5. de inf. quest. 6. art. 2. concl. 4. refert se, & mutat sententiam, & tenet hanc conclusionem. Item in casu, quo licet illa punio obesse peccatori, prodesse tamen bono communi, quia scilicet ex induratione fratris, & omissione punitionis, alij scandalizarentur, & ansam peccandi sumerent, procedendum est ad punitionem, nisi ex ea maius damnum pullularet. Ratio, quia cum delictum

delictum illud probatum sit, iudex habet ius ad puniendum; & licet frater perueriti ob id debeat, ac bonum commune præferendum est particulari. Ita Sylu. verbo correctio, q. 1. & Corduba memb. 2. q. 4. super conclus. 6.

Huc vltimè egimus de denunciatione euangelica, quæ est ad emendam fratris: oportet alias duas statuere conclusiones de denunciatione canonica. Sit

Quinta conclusio. Si denunciatio est canonica, scilicet, ad impediendum damna, vt quando denunciatur crimina, quæ redundant in damnum commune, vel alicuius priuati; tunc, si peccator monitus corrigitur, & omnia mala in futurum cessant per solam indicij monitionem, & hoc est certissimum, non debet vltra procedi ad punitionem peccatoris. Ratio, quia iam finis denunciationis est omnino comparatus. Item, quia si ante denunciationem per solam monitionem cessaret à damno inferendo, & hoc esset certum, non esset denunciandum, vt patet ex supradictis: ergo si per monitionem omnino cessat, non est vltra puniendum. Item, quia iudex non potest interrogare testes ad puniendum reum, nisi habeat prius indicia probata, vel infamiam, vel semiplenam probationem; sed denunciatio canonica fit sine hac solemnitate, & etiam in omnino secretis: ergo ex mera denunciatione, quæ vel de omnino secretis, vel sine dicta solemnitate fit, non est procedendum ad punitionem, quando omnia mala cessant, & non est in futurum aliquod periculum. Hanc conclusionem cogit affirmare ratio, & eam tenent nonnulli docti recentiores Magistri.

Vltima conclusio. Quando tunc peccator non corrigetur, licet non esset spes emende, imò propter id procedendum est vltra, vsque ad punitionem. Ratio, quia tunc non agitur ad eam emendam istius, quæ de cauendo proximi damno. Ita Sotus utroque loco citato, & Caietan. vbi supra, dicens, idem esse, quando peccatum esset publicum, licet non in alterius damnum, quia tunc deberet Prælati attendere ad consulendum scandalo.

D V B I V M X I I.

An quando iudex procedit ad denunciati punitionem, possit eum punire integra legis poena.

Si conclusio, non potest, siue denunciatus sit iuridica, siue euangelica, siue canonica denunciatione, sed teneatur mitiori punire poena. Ratio, quia in accusatione est actor petens vindictam, & duplex exigitur satisfactio, scilicet actoris & reipublice, quæ non sunt in denunciatione: ergo non est integra poena infligenda. Ita Sotus lib. 5. de iust. q. 6. art. 2. immèdiatè ante tertiam conclusionem, & lib. de secreto, memb. 2. q. 5. paulo post principium, vers. quatuor genera. Nauar. cap. inter verba, corol. 4. 8. memb. 583.

Pro maiori conclusionis intelligentia nota, quod in iudicio, quod fit ad poenam, sit semper necessarium, vt sic accusator, vel aliquis gerens vices accusatoris, in hoc casu, quando fraternè denunciatus Prælato non corrigitur, etiam si delictum non sit publicum, sed probabile, ipsa rebellio habet vicem accusatoris, sicut infamia in

publicis, vt notat Sotus memb. 2. quest. 6. vers. in verba & Nauar. vbi supra, & etiam corol. §. 9. num. 628. & sic secundum istos facta rebellione potest Prælati iuridicè procedere contra peccatorem, nulla parte accusante, sed ex officio. Vnde quia in hoc modo procedendi, non est tanta solemnitas, sicut in via accusationis, ideo dicimus, iudicem non posse inferre poenam integram, quam delictum meretur. Vnde (vt docet Nauar. dicto num. 853) si denunciatio fuit euangelica, poena debet esse ad fratris emendam; si fuit canonica, vel iuridica, poena debet compelli ad satisfaciendum particulari, & ad cessandum à malis, quæ omnino debent impediri.

D V B I V M X I I I.

An denunciator possit esse testis contra delinquentem, vt sic procedatur ad punitionem.

Ratio dubitandi, quia contra ius naturale est, vt idem sit accusator, & testis. Duplex est sententia.

Prima tenet, non valere pro teste, nisi ad probandum præcisè monitionem, & denunciationem: non verò ad hoc vt denunciatus puniatur. Patet ex ratione posita. Ita glossa cap. in omni, de testibus, vers. in omni negotio.

Secunda sententia tenet esse legitimum testem, etiam quoad punitionem. Sit

Prima conclusio. Quando proceditur, non ad punitionem integram, prout qualitas delicti meretur, sed ad aliquam punitionem, quæ sit peccatori poena, & aliis bonum exemplum (vt fieri debere diximus de procedendi bene potest ipse denunciator esse testis: tunc cum altero sufficiat ad probandum crimen. Ratio, quia ad hunc procedendi modum, & ad hanc poenam temperant non requiritur tam exacta probatio, sicut quando proceditur via accusationis ad integram poenam. Patet etiam ex dicto cap. in omni, vbi sic dicitur, Dicens veritatem cum uno, facit duos testes, id est, denunciatus, (vt glossa, & omnes Doctores intelligunt ibi) & adducit Papa illud Math. 18. Adhibe tecum unum, aut duos testes, quasi si ipse cum illis sit legitimus testis. Item, quia postquam peccator non corrigitur, cessat processus fraternalis, & incipit iudicialis, at fuisse denunciatores ad corrigendum, non facit illum inhabilem, vt ferat testimonium. Ita Nauar. in summa, cap. 25. num. 33. & cap. inter verba, corol. §. 9. num. 628. & corol. 65. num. 779. dicens esse communem sententiam. Idem tenet Panormitan. dicto cap. in omni, num. 4. Felin. ibi, n. 4. Sotus memb. 2. quest. 4. sub fine, vers. sed dubium egrum est, & melius lib. 5. de inf. quest. 6. art. 2. vers. quarta conclusio. Vbi addit denunciante illum, si est omni exceptione maior, valere pro semiplena probatione, contra Caiet. 2. 2. quest. 69. art. 2. vers. ad secundam, vbi contrarium tenet. Hanc etiam conclusionem tenent Simancas lib. inf. in nouis, tit. 19. memb. vltim. & tit. 6. n. 55. Albert. lib. de secreto, num. 177.

Nota quod Panormitan. & Felinus limitant hanc conclusionem, modò denunciatus ipse non sit reportaturus commodum, vel incommmodum, damnum, laudem, vel vituperium, nec aliqua affectioe notetur.

Secunda conclusio. Non tantum denunciator potest esse testis in hoc casu, sed qui sunt alias inhabiles ad testimonium, ut mulieres, infantes, minores, possunt admitti ad penitentiam infligendam ipsi peccatori, licet non ad penam aliam grauem, vel cum aliquo temporale directe, vel indirecte intenditur: ad hoc enim legitimi testes requiruntur. Limita hoc quoad infames, nisi permancant in crimine, quia cum tales crimina sua non correxerint, non presumitur, quod bono zelo denuncient aliena. Hanc conclusionem cum his limitationibus docet Innocentius cap. nonis. de iudic. Syluest. verbo denunciatio, quest. 1. Angel. ibi, num. 3.

Ad argumentum respondet Sotus, quod accusator, & denunciator iudicialiter, quia petit rei penam contra ius nature, admittetur in testem; secus esset de denunciante fraternaliter, qui tantum ex charitate denunciatur.

De denunciatione ad edicta.

DVBIVM XIV.

An quando iudex, vel Prælatus precipit denunciare delicta, sit prius facienda secreta monitio.

Nota primò, diuersam esse rationem obligationis, quando iudex precipit denunciare, & quando non precipit: nam priori casu, præter obligationem charitatis, est etiam obligatio iustitiae, ac posteriori tantum est obligatio charitatis, & ex hac sequitur alia, scilicet multos esse casus, in quibus est obligatio denunciandi, quando iudex precipit; in quibus, si non preciperet, nulla esset obligatio, vt ex dicendis constabit: & ideo ad vitandam confusionem seculorum fermonem facimus de denunciatione ad mandatum superioris, de qua re sunt etiam plura dicenda infra, vbi de inquisitione, quia tunc etiam concurret mandatum superioris.

Secundò nota, ad cognoscendum, quando secreta monitio debeat præcedere hanc denunciationem, est valde attendendum, an delictum sit secretum, vel non; an iudex habeat iam indicia, vel infamiam, vel semiplenam probationem, & an querat tantum ad corrigendum, vel ad puniendum, & an sit in damnum aliorum, vel non.

Prima conclusio. Quando peccatum est omnino secretum, & non est in aliorum perniciem, tunc si sit aliqua spes emendæ, prius est secretò monendus peccator, & si corrigitur, non est denunciandus. Ratio, quia talis denunciatio est in bonum peccatoris, quod minori ipsius detrimeto procurandum est. Item, quia ille est ordo euangelicus, & de iure nature, contra quod si expressè præciperet Prælatus, non esset ei obediendum. Ita D. Thom. 1. 2. quest. 3. art. 7. ad 5. Tabien. verb. accusatio, num. 1. Viguer. lib. in iust. cap. 12. §. 2. vers. 10. Syluest. verbo correctio, quest. 7. D. Anton. 2. part. 9. cap. 6. §. 4. Abal. cap. 18. Math. quest. 97. ad 13. argumentum, Turretrem. cap. si peccauerit, 2. quest. 1. num. 32. Armil. verbo correctio, num. 7. & verbo accusatio, num. 25. & verbo denunciatio, num. 21. Angel. verbo denunciatio, num. 10. Nauar. cap. inter verba, corol. 47. num. 577. & 178. & corol. 65. num. 776. &

in summa, cap. 25. num. 46. Cordub. membr. 2. q. 6. circa secundam conclusionem; & lib. 1. quest. 9. 46. dub. 2. Sotus membr. 3. quest. 1. concl. 3. & 4. Caic. opus. 17. responsor. respons. 5. Henricus Gand. quodlib. 1. quest. 33. Adrian. 4. mat. de correct. solut. ad 3. ante questionem ultimam, que incipit. Ultimo videtur. Gerlon Alphabeta 34. littera Z.

Secunda conclusio. Licet dictum crimen, quod in aliorum damnum non redundat, probabile sit, non potest statim denunciari absque monitione secreta præuia. Probatur Math. 18. vbi Christus iubet duos adduci testes, antequam Prælato denunciatur, & si his adhibitis se correxerit, non denunciatur, sed tunc esset iam probabile: ergo licet crimen sit probabile, non potest denunciari, si est spes per secreta monitionem corrigendum. Item, quia tantum publica, id est, notoria sunt statim denuncianda. Item, quia licet tale crimen probabile sit, non potest iudex punire, si proponat correctionem, vt dictum est supra, dub. 1. conclus. 1. ergo si ante denunciationem speratur emenda, frustra frater coram Prælato infamaretur. Ita tenet Nauar. cap. inter verba, corol. 65. num. 779. contra Tabien. verb. accusatio, num. 29. vbi dicit esse consilium, præmittere monitionem, quando crimen est probabile, non tamen præceptum.

Tertia conclusio. Quando peccatum pendet in futurum, licet non sit in damnum aliorum, & licet sit omnino secretum, si non est spes, quod per monitionem secretam corrigetur, est denunciandum iudici præcipienti, non tantum iudici, quia probari non potest, sed tantum patri, quando probabiliter æstimatur de ipso, quod non statim procedet iudicè, sed quod procedet prius vt pater, iuxta ordinem euangelicum, ad correctionem. Ratio, quia Math. 18. absolute dicitur, si peccauerit in te, id est, te sciente, &c. Ita Armil. verbo accusatio, num. 29. & verbo excommunicatio, num. 31. & verbo inquisitio, num. 8. Nauar. lib. 1. de re iust. cap. 4. num. 221. Tabien. verb. accusatio, n. 14. Nauar. cap. inter verba, corol. 65. num. 777. & 782. Angel. verbo denunciatio, n. 11. Rosella excommunicatio 7. §. 26. Syluest. verbo correctio, quest. 7. & verbo denunciatio, quest. 4. Patet etiam ex dictis supra, dub. 6. concl. 1. & dub. 8. num. 8. vbi plures pro hac sententia citauimus.

Nota hæc, quod in his casibus, in quibus denunciator tenetur denunciare ad præceptum iudicis, si iudex preciperet, vt iudicè denunciaret cum probandi obligatione, tunc si subditus non posset probare delictum, non teneretur denunciare. Hoc tamen communiter non contingit, quia quando delictum est publicum, vel quando iudex habet indicia, vel semiplenam probationem, aut quando denunciatio fit ad correctionem, vel ad euitanda damna, non obligatur denunciator ad probandum, sed tantum admittitur vt testis: tunc autem intelligitur cum hac obligatione denunciare, quando denunciatur vt officialis publicus ad aliquam penam; vel vindictam publicam. Ita nonnulli docti recentiores, & quoad illud, quod dum Prælatus habet indicia, vel semiplenam probationem, non iubetur alicui denunciare ad probandum, sed ad testificandum, docent Armil. verbo correctio, num. 7. & verbo denunciatio, num. 2. vbi Angel. n. 13. Tabien. verbo accusatio, n. 14. Rosella correctio 2. num. 4. Syluest. verbo correctio, quest. 7.

Quarta

Quarta conclusio. Quando delictum omnino occultum est in perniciem Reipublicæ ecclesiasticæ, vel ciuili, tunc statim est denunciandum absque præuia monitione, nisi quis certissimus esset per secreta monitionem posse impedire hæc damna. Conclusionem istam laici probauimus supra dub. 5. vbi etiam ostensum est, an esset denunciandum Prælato, vt iudici, & esse attendendum damnum, quod ex denunciatione sequitur. Vide ibi.

Hinc infertur, non esse denunciandos hereticos occultos, licet edicto præcipiatur denunciari hereticus, quando omnino certus quis esset, sua monitione omnino corrigendus: quod rarissime præsumi potest. Ita Nauar. cap. inter verba, corol. 65. num. 776. Corduba lib. 1. quest. 9. 43. dub. 2. vers. scripto si vero.

Nota hic, quod etiam crimina occulta redundantia in damnum alicuius priuati, sunt statim denuncianda, nisi certum sit per monitionem secretam posse omnino constare, ne damno eueniant. Ita Caietan. 17. responsor. opus. respons. 5. Sotus lib. 5. de iust. quest. 5. art. 1. vers. & hinc sumenda. Corduba vbi supra. Nauar. in summa cap. 25. num. 33. & vbi supra. Armil. verbo denunciatio, num. 2. Angel. ibi num. 10. Syluest. ibi quest. 4. contra Viguer. lib. in iust. cap. 12. §. 2. vers. decimo, vbi idem docet faciendum, quando crimina occulta in nullius damnus sunt, & quando sunt in damnum alicuius priuati.

Secundò nota, quod in casu tertie conclusionis, licet non denunciatus peccaret contra charitatem, non tamen contra iustitiam, nec incurreret excommunicationem latam per edicta. Ratio, quia communiter Prælatus iubens per edicta, intendit nosse iudicè delicta: at quando est omnino crimen occultum, nescit quis iudicè. Ita Armilla verbo Inquisitio, n. 8. & facit plurimum, pro hac sententia, Sotus membr. 3. quest. 1. in dubio, quod mouet post quartam conclusionem, & expressè eam docet Cordub. membr. 2. q. 6. circa secundam conclusionem vbi sibi sic, Prælatus est officio suo visitans, & inquirens, id facit communiter, vt iudicè ad vilitatem publicam, vt puniant, nisi quando specialiter expriment, vt id sibi tantum patribus reuelatur; sed id raro nisi in religionibus fit. Vnde aliis iudicibus præcipientibus non tenentur subditi propalare, nisi probare possint, vel nisi sint indicia. Idem docet Angelus verbo denunciatio, num. 13. Tabiena verbo accusatio, num. 14. Quare Nauar. loquens de denunciatione ad edicta corol. 65. n. 777. & 778. & in summa cap. 25. n. 46. inquit, Non tenetur denunciare ad edicta, qui probare non potest, licet Syluest. excommunicatio 2. §. 18. Nauar. dicto num. 221. citans Rosellam, & Rodolphum, dicat intentionem iudicis esse, vœtam secreta sibi propalantur, non ad puniendum, sed ad corrigendum: verius tamen est, quod dictum est, scilicet edictum tantum loqui de iis, quæ probari possunt. Vnde virtute eius non tenetur quis propalare delicta omnino secreta, tenetur tamen ex lege charitatis, eo tantum casu, quo teneretur si non esset edictum, iuxta superius dicta. Vnde in hoc casu tenet verum quod docet Sotus membr. 3. quest. 6. vers. itaque vt vno, quod scilicet subditi non tenentur, dum est edictum, alia crimina denunciare, præter ea, quæ tenerentur si edictum non esset. Vide Th. Sanchez. Consiliorum. Tom. I.

infra dub. 24. in fine. Vniuersaliter verò sumptum est falsum hoc dictum Soti. Sic nonnulli docti iuniores.

Quinta conclusio. Quando peccatum est publicum, id est, notorium, vel famolium, sive sit in damnum aliorum, siue non, est denunciandum, siue præuia monitione Prælato præcipienti, siue in generali præcipiat omnibus, siue in particulari alicui. Ratio, quia iudex habet auctoritatem puniendi delicta publica, vt satisfaciatur iniuria illata reipublica. Ita Viguer. lib. in iust. cap. 12. §. 2. vers. decimo. Armil. verbo correctio, num. 7. & verbo denunciatio, num. 2. Angel. ibi, num. 15. Tabien. verbo accusatio, num. 14. Rosella correctio, 2. num. 4. Syluest. verbo correctio, quest. 7. & verbo denunciatio, quest. 4. Nauar. cap. inter verba, corol. 65. num. 776. & patet ex dictis supra dub. 5. vbi plures citauit.

Nota, serè omnes istos idem dicere, quando de peccato habentur indicia, vel semiplena probatio. Quod quidem certum est, quando proceditur via accusationis, nam via inquisitionis non sufficitur indicia, vel semiplena probatio, vt infra videbitur.

Secundò nota, quod in causis grauibus magni periculi, non debet subditi manifestare peccatum, nisi illi constet de infamia, vel indicis, vel semiplena probatione, & ea apud iudicem esse probata; nam de infamia, quia est manifesta, & clara, non est necessarium. Hoc tenent plures, & infra, vbi de inquisitione, elatius dicitur.

Tertio nota, quod si peccata publica sunt leuiter lapisa, non sunt iterum denuncianda, nisi in ea re lapsus quis sit. Ita Viguer. vbi supra.

DVBIVM XV.

An peccata præterita iam emendata sint denuncianda ad mandatum superioris.

Antequam ad conclusiones deueniamus, notandum est, peccata emendata, quedam esse publica, quedam secreta. Item quedam quæ non habent effectum pendente in futurum, quedam verò, quæ habent scilicet impedimentum aliquod, vt ex fornicatione emendata manet affinitas impediens matrimonium, & ex multis aliis peccatis manet irregularitas.

Prima conclusio. Quando peccatum iam emendatum non fuit publicum, & non habuit effectum pendente in futurum, non est denunciandum ad edicta. Ratio, quia talia delicta non queruntur, nisi ad peccatoris emendam, vel ad satisfactionem publicam, & ista cessant quando est emendatum, & non fuit publicum. Ita Nauar. lib. 2. de iust. cap. 4. num. 216. Viguer. lib. in iust. cap. 12. §. 2. vers. decimo. Nauar. corol. 65. num. 776. & in summa, cap. 25. num. 46. Cord. lib. 1. quest. 9. 43. vers. tertio si vero, & vers. primo quando, Sotus lib. 5. de iust. quest. 5. art. 1. vers. & hinc sumenda, & lib. 2. de secreto, membr. 2. quest. 6. vers. Respondetur quod, & aperte colligitur ex Doctoribus citatis supra dub. 14. concl. 1. si enim quando speratur emenda, non potest denunciari, ne dum quando iam emendatus est.

Secunda conclusio. Si Prælatus iubeat, vt delicta secreta manifestentur sibi vt patri, vt consular recidiuo, tunc licet emendata sint, si est

est probabile periculum recidui, tenentur, qui ea norunt, manifestare eo casu, quo *supra* diximus, posse licite sibi manifestare, non stante præcepto: at eo casu, scilicet, quando non esset tale periculum, quo, non stante præcepto, esset peccatum manifestare, esset etiam stante præcepto. Patet primum, quia Prælati iubet licitum. Patet secundum, quia iubet illicitum. Ita Syluest. *verbo correctio, quest. 7. & verbo denunciatio, quest. 4.* Armil. *verbo denunciatio, num. 2.* & iuxta hoc est intelligendus Angelus *verbo denunciatio, num. 10.* vbi absolute dicit, esse denuncianda talia delicta: & patet ex adiunctis, addit enim, ut caueat a reciduo: intelligit ergo, quando tale est periculum. Vnde Nauar. *cap. inter verba, corol. 65. num. 776.* Vnde dicit delicta emendata non esse denuncianda, etiam ad euadendum a reciduo, intelligendus est, quando non est probabile periculum de reciduo: & patet, quia dicit, bene emendata: at non videntur bene emendata, vbi periculum est de relapsu.

Tertia conclusio. Quando peccatum emendatum habet effectum pendente in futurum, vel damni proximi, cui non est satisfactum de iniuria, vel debito, vel alicui impedimento, ex quo sequatur iniuria alicui sacramento, vel rei facere, tunc licet peccatum sit secretum, est denunciandum, quatenus est necessarium ad impediendum damnum futurum; & hoc siue reus laboret ignorantia crassa, siue inuincibili impedimento, nisi per secretam monitionem possit talis effectus impediri. Ita D. Anton. 2. *part. 9. cap. 6. §. 4.* Syluest. *verbo correctio, quest. 10.* de quo latè egimus *lib. 3. de marim. disp. 13. a n. 1. ad 8.*

Nota tamen, quòd quando ignorantia est inculpabilis, aliquando erit consultus tacere, scilicet, quando non sequetur remedium, sed maius scandalum; quia finis huius denunciationis non est punitio, sed remedium, Corduba *membr. 2. quest. 6. super confes. 2. in fin. & de hoc vide d. lib. 1. 3. de marim. disp. 13.*

Quarta conclusio. Si peccata emendata sint publica, vel est infamia, ius habeant effectum pendente in futurum, siue non, sunt ad præceptum Prælati statim denuncianda. Ratio, quia facta est iniuria reipublice propter infamiam & malum exemplum. Item, quia iudex habet ius ad interrogandum iuridice, vbi infamia est manifesta. Ita Cordub. Nauar. & Sotus citati *supra*, Syluest. *verbo correctio, quest. 5.* Margar. *fol. 115.* & addunt Syluest. & Margar. hoc esse verum, licet quis posset per suam correctionem satisfacere scandalo, quia iudex ius habet ad publica inquirendum: similiter si quis sit accusatus de crimine, & iudex ad instantiam accusatoris iubeat videntes testificentur, tenetur testis, licet alter emendatus sit, propalare. Ita Sotus, & Corduba. Idem dicunt multi iuniores docti, quando iam est semiplene probatum delictum. Idemque dicit Corduba dicendum, quando esset denunciatus de illo crimine cum iudicis, vel semiplena probatione.

Circa hanc conclusionem nota, quòd licet eam Doctores simpliciter affirmant, tamen debet intelligi eum moderatione, scilicet, quòd sint denuncianda talia peccata emendata, quæ fuerunt publica, si adhuc durat infamia, & scandalum in populo, nam si peccatum per longum tempus est emendatum, ita ut omnis infamia & scandalum

cessauerit, tunc videtur non esse denunciandum. Ratio, quia iam cessauit necessitas vindicandæ, & recompendandæ iniuriæ publicæ. Ita multi docti iuniores.

Hinc inferitur discrimen inter denunciationem, quæ fit ad mandatum superioris, vel sine mandato; nam in hoc casu licet peccata sint publica, si omnino sunt emendata, vel licet non sint emendata, speratur totalis emenda per correctionem, non est necessarium ea denunciare. Ita tenentur Syluest. Margar. *vbi supra*, Sotus *membr. 2. quest. 4.* propè secundam conclusionem, Armil. *verbo correctio, mem. 4.* Adrian. 4. *mat. de correct. frater. §. pro huius decisione;* at verò dum est mandatum superioris, etiam publica emendata denuncianda sunt, vt dictum est ex Soto, & aliis. In quo sibi Sotus contrarius videtur; nam *membr. 2. quest. 6. propè tertiam conclusionem*, dicit non posse aliquem compelli ad denunciandum, nisi ea peccata, & eo ordine, quò teneretur denunciare, si non extaret mandatum.

Quinta conclusio. Licet peccatum non sit publicum, quamvis legitime probari possit, quia scilicet alij duo, vel tres sciunt, non tenetur quis illud reuelare superiori præcipienti, siue generaliter per edicta, siue specialiter, quia cum procedat via inquisitionis, & vt iudex, opus est infamiae, potest tamen illi reuelare vt patri. Ita Nauar. *lib. 2. de resit. cap. 4. a num. 218. ad 222.*

DVBIUM XVI.

An crimina non visa, sed tantum audita, sint denuncianda.

Prima conclusio. Si audita sint a personis fide dignis, quæ crimina certificauerunt, tunc denuncianda sunt. Ratio, quia notitia, quæ ex auditu habetur, est vera notitia, quæ fidem facit, modò sit habita ex viris fide dignis. Item, quia infamia ex auditu generatur, quando est orta ex causa iusta, & habetur apud graues, vel probos viros, vt *infra* dicitur. Ita Nauar. *cap. inter verba, corol. 65. n. 787.* Manuel 1. *in summa, 2. editio, cap. 217. num. 9.* & colligitur ex Cord. loco statim citando, & tenent nonnulli docti recentiores.

Secunda conclusio. Si illi à quibus audiuit, denunciatur, non tenetur qui audiuit denunciare. Ratio, quia suum testimonium nihil omnino tunc temporis facit. Ita Nauar. *ibi*, *num. 791.* & in *summa, cap. 25. num. 46.* & nonnulli docti iuniores.

Tertia conclusio. Quando quis id audiuit tantum à leuibus personis non fide dignis, maxime si leuis notaretur fidem adhibens, vel si crederet propter suum dictum iudicem plus debito contra reum commouendum, non tenetur denunciare. Ratio, quia hæc notitia nullam generat fidem: imò qui citò credit, leuis est corde, *Eccles. 19.* Ita Corduba *lib. 1. quest. 9. 43. dub. 2. vers. sex,* quando, Nauar. *d. num. 46. & d. corol. num. 787. & 790.* & idem dicit esse verum etiam in casibus inquisitionis. Idem Nauar. *lib. 2. de resit. cap. 4. num. 228.*

Quarta conclusio. Qui audiuit, sed nescit à quo, vel qui audiuit à persona quæ nihil scit, sed audiuit ab aliis, etiam ignorantibus, delictum, non tenetur denunciare, etiam in casibus inquisitionis:

nis: imò posset dicere, se non audisse intelligendo, itaut dicere teneatur. Ita Nauar. *di. corol. 65. num. 788. 789. 790.* & multi docti recentiores.

DVBIUM XVII.

An sit denunciandum Prælati, qui creditur nullum remedium adhibiturus.

Prima conclusio. Quando de Prælati, qui denunciare præcepit, dubitatur an remedium aliquod sit adhibiturus per penam, vel per correctionem, denunciandum est. Ratio, quia in dubio præsumendum est pro Prælati, & est illi obediendum.

Secunda conclusio. Quando certò constat, quòd nec iustitiam faciet, nec remedium adhibebit, non est obligatio denunciandi delicta. Ratio, quia ad opus iniutile nullus tenetur. Item, quia cessat finis, vnde manet ratio obligandi. Ita Syluest. *verbo correctio. 4. 10. D. Anton. 2. part. tit. 9. cap. 6. §. 4. & alij.*

DVBIUM XVIII.

An aliquæ persone propter priuilegium iuris excusentur à denunciando ad mandatum iudicis, vel à testificando si iudex eos specialiter vocet, vt testimonium ferant, & an qui ob defectum aliquem sunt facti inhabiles ad testificandum, teneantur denunciare ad mandatum iudicis.

Supponendum est, personas priuilegiatas in iure, esse in duplici differentia. Quædam sunt, quæ nec ad testificandum cogi possunt, nec si velint, testificari possunt, nec earum testimonium aliquid valet. Hæc sunt parentes, & omnes ascendentes respectu filiorum, & omnium descendentium, & contra omnes descendentes, & filij respectu illorum. *L. parentes. C. de testam. & 4. 9. 3. §. item parentes, & docet Nauar. cap. 25. num. 48. & cap. inter verba, corol. 65. num. 809.* Anton. Gomez *tomo 3. var. cap. 12. num. 24.* Syluest. *verbo correctio. 9. 7. glossa d. §. item parentes. vers. nec volentes.* Angel. *verbo denunciatio. mem. 13.* Armil. *verbo testes. num. 4.* Tabien. *num. 3. D. Ant. 3. part. 9. cap. 11. §. 1.* Quod quidem priuilegium intelligitur etiam de filiis spiritibus, & extra patriam portatam constitutis. Ita Nauar. *di. num. 89.* Non tamen intelligitur de filiis spiritualibus, vt tenet Felinus, Alber. & communis, contra refert, & sequitur Nauar. *di. num. 809.* contra Franciscum Curtium, & aliquos etiam alios oppositum tenentes. Item libertus non potest cogi, nec si velit, potest ferre testimonium contra dominum, qui manumisit. *Glossa l. lege Julia. ff. de testib. verb. cogantur.* Nauar. *d. cap. 25. num. 48. & d. corol. 65. n. 813.* Anton. Gomez *vbi supra*, Turrecrem. *cap. liberti. 2. 9. 3.* Item vxor contra virum, etiam si velit, non potest testificari. Nauar. *di. cap. 25. num. 48. & 49. & di. cap. inter verba, num. 811.* Collectat. Panorm. Felin. Cynus, & Ioan. Faber, quos refert Nauar.

Aliæ verò persone sunt, quæ testimonium contra alios ferre possunt: at cogi non possunt ad ferendum. Hæc sunt, vir contra vxorem. Nauar. *di. Th. Sanchez. Confiliorum. Tom. 1. l.*

lib. num. 49. & 811. Item sacer in generum, vel è contra, locus in nurum, & contra, priuignus in vitricum, id est, *Alnada contra el padrastro, & c. contra: & priuigna, id est, Alnada, in nouerca.* Patet *l. lege Julia. ff. de testibus*, vbi etiam glossa, & *l. 1. tit. 16. part. 3. & l. fin. tit. 30. part. 7.* Gregor. Lopez, & Montanus in his locis. Nauar. *d. cap. 25. num. 51. & di. corol. 65. n. 811.* Angel. Syluest. D. Anton. Armil. Tabien. *vbi supra*; patet etiam *4. quest. 3. §. lege Julia.* Item collateralæ, vsque ad quartum gradum, non possunt compelli ferre testimonium contra se, licet ferre possint. Nauar. *di. cap. 25. num. 51. & d. corol. 65. num. 811.* Anton. Gomez. Patet ex legibus citatis partitæ, vbi etiam Greg. & Montanus, & ex *l. lege Julia.* Sed nota, quòd Gregor. Lopez *d. l. 1. part. 3. tit. 16. vers. sel quarto*, dicit fortè hunc gradum consanguinitatis computari iuxta ius canonicum. At verò verius esse computari iuxta regulas iuris ciuilibus; quia vbi agitur de consanguinitatis gradibus in materia iuris ciuilibus, qualis est hæc de testibus, gradus computandi sunt iuxta ius ciuile. Ita Nauar. *locis citatis.* Tandem libertus potest esse testis, non tamen cogi contra vxorem patroni, qui eum manumisit, contra patres, & filios eiusdem patroni, & e contra patronus non potest cogi, vt sit testis contra libertum, quem manumisit, patet *di. l. lege Julia, Nauar. di. num. 811.*

Sed nota, quòd licet isthæc vera sint stando in iure communi, vt patet *d. l. lege Julia, & d. §. item parentes, 4. quest. 3.* at per leges partitæ citatas videtur iuri communi derogatum: nam *d. l. 1. vbi numerati sunt parentes, & c. concluditur, ut si vbi volunt, possunt esse testes, & d. l. fin. de parentibus, & reliquis dicitur, non posse cogi, & nil amplius dicitur de illis.* Vnde videtur quòd nulli ex dictis possint cogi: at omnes si velint possint esse testes, & quòd sit derogatum iuri communi, in hoc notat Gregor. Lopez *d. l. 1. vers. de su grado, & Montanus lib. 2. tit. 8. legum fori, l. 9. vers. padres, sub finem.*

Sed dubitatur, an dictum priuilegium intelligatur in ciuilibus, vel in criminalibus tantum; quid enim dicuntur intelligi solum in criminalibus, & sic bene posse cogi in ciuilibus: sic docet glossa *cap. consanguinei, 3. 9. 5. vers. parentes.* Angel. & Syluest. *vbi supra.* Excipit Syluester præter vxorem in vitum, & filium in patrem, non enim cogi possunt etiam in ciuilibus, cum sint vna caro.

Alij verò sentiunt, quòd priuilegium intelligitur tam in ciuilibus, quam in criminalibus, quia ius absque distinctione loquitur. Ita glossa *d. l. lege Julia, vers. denunciatur.* Anton. Gomez *vbi supra.* Viguer. *lib. institut. cap. 12. §. 2. vers. 11.* Nauar. *d. cap. 25. num. 50. & d. corol. 65. num. 811.* & ita explicat hoc priuilegium *l. 1. tit. 16. part. 3.* quòd intelligatur etiam in ciuilibus, quando agitur de maiori parte bonorum, & cum hoc temperamento tenet ibi Montanus, & Barr. *d. l. lege Julia.*

Nota quòd alij sunt priuilegiati propter honorem ipsi debitum, vt Episcopi, *lesque honore, C. de Episcop.* Alij ne distrahantur à diuinis, vt sacerdotes, *cap. quam uolum, 14. quest. 2.* Nauar. *corol. 65. num. 821.* Imò, hoc dicit ibi de omnibus clericis; sed textus tantum loquitur de sacerdotibus, quòd de honestate non debent esse testes in instrumentis inter seculares, & notat Syluest. *verbo testis, quest. 1. part. 1. §. fine, & alij.*

7 His suppositis, ad sciendum quæ sint personæ privilegiatæ, dubitatur an ista personæ teneantur respondere ad edicta, vel esse testes in aliquo casu, si à iudice vocentur. Duplex est sententia.

Prima tenet, quòd licet iudex ferens edictum, male faciat intendens omnes obligate, at etiam privilegiati teneantur denunciare, aliàs incurrunt excommunicationem, quia licet sententia iniusta sit, non tamen est nulla. Ita Syluest. verbo correctio, quest. 9. cui fauet Corduba lib. 1. quest. 9. 4. 3. dub. 2. vers. 7. et in summa, quest. 64. vers. el septimo, vbi dicit privilegiatos non teneri ad testificandum, teneri tamen ad alio modo denunciandum, si id sibi præcipiatur.

8 Secunda sententia tenet oppositum. Sit

9 Prima conclusio. Quando alij testes, & denunciatores non sunt, qui sufficienter possint denunciare, vel testificari, tunc omnes privilegiati teneantur denunciare, vel testificari, sicut non privilegiati. Ratio, quia hoc privilegium intelligitur, quando non est necessitas, sed potest alio modo suppleri. Sic tenent Anton. Gomez d. mon. 24. Montaluis lib. 2. legum fori, tit. 8. l. 9. vers. Hermanos. Alber. de Rolat. tract. de testibus, 2. p. column. 5. glossa cap. quomquam, l. 4. quest. 2. vers. occiditur. Hoff. Ioan. Andr. Panorom. cap. 1. de testib. cogen. & communis ibi, Hippolytus, Francus, Burrio, teste Anton. Gomez, & decisio 4. Tholose, Archid. Alex. Ans. Felin. quos refert, & sequitur plures adducens textus Nauar. cap. inter verba, corol. 95. n. 81 3. 817. 821. et in summa, cap. 25. n. 48. & 50. Sotus lib. de secretis, memb. 2. q. 7. vers. verum tamen, & alij.

10 Nota circa conclusionem primò, quòd Gregor. Lopez part. 3. tit. 1. 6. l. 11. vers. muy grandes, dicit, se valde dubitare, an hæc conclusio teneat verum in ascendentibus, & descendentibus, & viro, & vxore, & forè (inquit) in criminalibus non deberent compelli, excepto crimine læsæ maiestatis, diuinæ, vel humanæ; sed conclusio posita est tenenda.

11 Secundò nota, quòd adhuc vt debeat privilegiatus credere, non esse alios, si id alia via scire non potest, fat est iuramentum partis denunciantis, vel acculantis, modò sit persona honesta, & non sint coniecturæ aliæ in contrarium. Ita Nauar. d. cap. 25. n. 51. & corol. 65. n. 81 6.

12 Tertiò nota, quòd licet essent alij, si tamen nolent denunciare, vel testificari, teneretur privilegiatus saltem deponere apud iudicem esse illos, qui possint. Ita Nauar. d. corol. 65. n. 81 7.

13 Quartò nota, quòd licet privilegiati teneantur in casu istius conclusionis, vt dictum est; at sæpè excusabuntur propter damnum temporale, vel spirituale, quòd inde incurrunt: non enim tenentur quis cum magno damno testificari. Ita Nauar. d. corol. 65. n. 81 8. 21. & 822. & quidam doctus recentior, qui cum Nauarro dicit, in criminalibus ferè semper excusari, & dicam latius infra, dub. 22.

14 Secunda conclusio. Quando sunt alij testes, vel denunciatores, de quibus probabile est quòd denunciabunt, vel testificabunt, tunc omnes privilegiati excusantur. Ratio, quia in hoc casu habet locum privilegium iuris, quòd est valde rationale. Ita omnes Doctores citati in prima conclusione.

15 Tertia conclusio. Casu istius secundæ conclusionis, quo privilegiati excusantur, non comprehenduntur in edictis, nec incurrunt illam excom-

municationem, si non respondeant. Ratio, quia mandata iudicum, sunt secundum ius interpretanda. Item, quia isto casu non possunt ista personæ cogi ad denunciandum, quia ius commune illas excipit, contra quòd nequeunt iudices inferiores disponere. Sic Syluest. verbo correctio, q. 7. licet quest. 9. oppositum dicat, Angel. verbo denunciatio, num. 13. Viquer. lib. instr. cap. 1. 2. §. 2. vers. 1. Nauar. d. corol. 65. n. 80 8. & d. cap. 25. n. 46.

Quarta conclusio. Casu primæ conclusionis si privilegiati non respondeant ad edicta, incurrunt excommunicationem in illis latam. Ratio, quia illo casu tenentur respondere. Nauar. d. corol. 65. n. 81 6. & alij.

Ultima conclusio. Qui ob defectum aliquem sunt facti inhabiles ad testificandum, vel etiam qui respectu ætatis, &c. non excusantur ob suam inhabilitatem, sed ad mandata superiorum tenentur denunciare, vel testificari. Ratio, quia ex culpa nullus debet reportare commodum, nec exemptionem. Item, quia licet inhabiles non sint in causis omnibus legitimi testes ad integram pœnam infligendam, tamen in aliquibus casibus, sunt sufficientes ad aliquam pœnitentiam, vel leuiorem pœnam, vel ad indicia. Ita Nauar. cap. 25. n. 51. & cap. inter verba, corol. 65. n. 81 8. & colligitur ex Soto aperte, lib. 5. de iust. q. 5. art. 1. ad 3. & ex Caiet. 2. 2. q. 68. art. 1. & ex Sylu. verbo denunciatio, q. 2. Ang. n. 3. & nonnulli recentiores hoc tenent, qui notant, quòd qui ob culpam sunt inhabiles, poterunt excusari, si timeant obediendum sibi illud crimen, nisi res, quam denunciare debent, sit maioris momenti, quam sua fama, vt hæresis.

DVBIVM XIX.

An filius teneatur patrem hæreticum denunciare Inquisitoriis, & comprehendatur sub edictis talem denunciationem iubentibus.

Duplex est sententia. Prima dicit teneri, & per consequens comprehendì sub edictis. Probatur primò, nam Deut. 13. iubetur pater denunciare filium adorantem idola, sed in plurimum maior est amor patrum in filios, quàm filiorum in patres: ergo filius ad id tenetur. Secundò patet, quia in confesso est, filium teneri indicare patrem prode re patriam volentem, vt docet Caiet. lib. 3. offic. ergo à fortiori patrem hæreticum. Tertio, quia pro bono communi tenetur quisquam propriam exponere vitam, nedum patrem denunciare. Hanc tenet Castr. lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap. 11. statim in principio, Caiet. super illud Deuter. 13. Si tibi voluerit persuadere, &c. Idem Nauar. cap. 25. num. 51. & capit. inter verba, corol. 63. num. 824. 825. & 826. limitat tamen, vt infra dicemus. Pro eadem sententia citatur Palacios, Rubios, & Alensis, & Henricus; sed potius est pre nobis, vt postea dicam.

Altera sententia est opposita. Sit Prima conclusio. Pater & mater teneantur denunciare filium hæreticum, quando alij denunciatores non essent. Patet Deuter. 13. & refertur cap. legi. 23. quest. 8. & cap. si audieris, 23. q. 5. & probatur argumentis primæ sententiæ, & in hoc secundæ sententiæ auctores conveniunt cum prima.

Secunda conclusio. Filius iure optimo potest denunciare patrem, & matrè hæreticos, & laudandus erit

erit in hoc; omnia tamen media prius tentare debet, quàm patrem ad iudices deferat; pater quia id nulla lege interdicitur, & arguit vehementem religionis amorem. Hanc tenet Simancas lib. instr. in nouitat. 19. mon. 43. & in hoc consentit primæ sententiæ, licet Perez, & Abulen. vbi infra, dicant id non posse.

Tertia conclusio. Quando sunt alij scientes, & probabile est, ipsos denunciatores, tunc filius non tenetur pater & dictis dub. 18 vbi ex omnium sententiâ diximus filium non posse cogi testificari contra patrem, vbi per alios reprobati potest. Et in hoc conuenit Nauar. vbi supra cum secunda sententiâ, imò limitat etiam suam sententiam, modò Inquisitor secretè accipiat filij testimonium, cauens, ne graue ob id damnum filius patiarur.

Quarta conclusio. Si hæresis perniciofa Reipublice valde esset, quia scilicet plures peruerteret, teneretur filius, si alij non denunciarent, denunciare. Hanc probant rationes primæ sententiæ, & consentiunt Doctores secundæ, vt Perez lib. 8. ordin. tit. 94. 3. ante vers. facit notabile. Viquer. lib. instr. cap. 12. §. 2. vers. 11. Alen. 3. part. quest. 33. memb. 4. art. 2. Palacios Rubios cap. per vestras, de donation. §. 75. mon. 8. Henricus 4. præcepto, form. 5. col. pœnit. vers. sexto consequenter. Simancas vbi supra, num. 44. & 45.

Nota cum Perez, quòd iste casus ratò contingit; quia (vt optimè tradit Simancas num. 42.) quandiu hæresis fucit occulta, parum nocebit Reipublice: verò latius serpsit, vel alij indicabunt, vel nullo etiam indicante manifesta iudicibus fiet.

Quinta conclusio. Si filius ab Inquisitoribus iuste interrogetur, tenetur etiam contra patrem veritatem fateri. Pater, nam dum iudex iuste interrogat, tenetur testis veritatem fateri. Imò tunc iuste filius interrogatus, seipsum prodere debet, ergo & patrem. Hanc etiam cum prima sententiâ, concedit Simancas n. 44. Sotus lib. de secreto, memb. 2. q. 7. vers. respondetur primùm.

Sexta conclusio. Regulariter non tenetur filius hæresim occultam patris, vel matris prodere, nisi iuxta dicta in 4. conclusio. Probatur, quia nulla lex extat tam graue onus humeris filiorum imponens. Imò Deuter. 13. vbi iubetur pater denunciare filium, & frater fratrem, &c. nulla fit mentio de filio respectu patris, vel matris. Item, quia filius graue incurreret damnum, si paternam hæresim prodere, scilicet, bonorum priuationem, & infamiam. Item, quia non obstat, quòd pater, qui plus diligit filium, debeat ipsum denunciare, quia dilectio non est causa, vt pater non sit denunciandus, sed maxima illa obligatio, qua filius plus patri debet. Nec obstat, quòd patrem proditorem patri denunciandum committis fateatur, quia momentum temporis vniuersa Respublica perire potest, cuius salus præferenda est patris vitæ: quæ necessitas in hæresi non contingit, vt dictum est. Hæc conclusio est contra primam sententiam, illam tenet Viquer. Alen. Palacios Rubios, Henric. vbi supra, Simancas. Aris. 29. a. num. 35. vsque ad 45. Abul. Deuter. 13. q. 3. Alen. & Alexan. Anglic. quos refert, & sequitur Perez d. l. 1. latè probans à fol. 220. feri, vsque ad finem Regi; vbi etiam docet filios non denunciantes hæresim patris in hoc casu non incurrere excommunicationem latam in edictis contra non denunciantes, quia ad id non tenentur.

Th. Sanchez. Confiliorum. Tom. 11.

Septima conclusio. Filius iudicibus indicans patrem hæreticum, eximendus est ab infamia, & aliis pœnis filijs hæreticorum impostis; tum quia impunitate, ac præmio dignus est, qui ardore fidei accensus, ne parenti quidem iure parcie, tum etiam quia hic de Republica, & Catholica Ecclesia benemeritus est. Ita tenet Simancas vbi supra. n. 46. & 47. dicens Federicum Imperatorem ita constituisse. Idem tenet Castr. vbi supra.

Nota tamen cum Castr. ibi in fine capituli, hoc ex quadam æquitate, non tamen ex iuris rigore, & necessitate probari posse. Quare si iudex non condemnat, nequit, qui hæresim patris prodidit, bona patris sibi capere, & retinere; quia cum hoc non sit illi à iure concessum, oportet vt iudex sibi per sententiam suam concedat.

Ultima conclusio. Filius hæreticus à patre iudicibus denunciatus, vel à contra pater à filio, mittiùs puniri debet, quia benigniùs agi solet cum iis qui seipso deserunt, & cum patre, & filius eadem persona reputatur, seipsum denunciare videtur alter alterum deferens. Castr. & Simancas vbi supra, n. 50.

DVBIVM XX.

An teneantur illi denunciare ad edicta, vel testificari, si iuste interroget, quibus delictum pro confilio, vel remedio capiendò, vel sub sigillo secreti detectum est.

Vo sunt certa.

Primum est, quòd si peccatum vergat in idamun commune, vel alicuius priuati, tenentur reuelare, non obstanti secreti seruandæ fide, imò nec iuramento. Ratio, quia promissio, vel iuramentum, non est vinculum iniquitatis: at iniquum est, vt iuramentum obstat, ne innocens damnus caueretur. Ita tenent expressè omnes Doctores infra citandi. Hoc tamen limitandum est iuxta Nauar. cap. 25. n. 44. & capit. inter verba, corol. 65. n. 80 5. (quamuis Doctores, pro prima sententiâ citandi non admittant hanc limitationem, sed tenenda est vt verissima) quando alia via damno illi consili nequit; imò tunc tantum detegendum est, prout necessarium fuerit ad damno obviandum. Imò (inquit) si maius sequatur damnus ex peccati talis detectione peccatori, quàm sequeretur innocenti, non est detegendum, iuxta ea quæ dicam infra dub. 22.

Secundò certum est, quòd si peccatum etiam alia via sciatur, quàm per viam secreti, tenentur manifestare ad præceptum superioris. Ratio, quia id non est detegere secretum. Itè, quia audire peccatum in confessione non obstat, quominus peccatum illud deregi possit, si alia via sciatur: ergo à fortiori de secreto dicendum est. Sic Nauar. d. num. 442. & Corduba vbi infra, & alij.

At verò dubium graue est, quando tantum noquit quis peccatum, quod in alterius damnum non redundabit, nec redundat, sub sigillo secreti, vt ad consilium, vel remedium petendum sibi detectum teneatur ad præceptum superioris manifestare, vel testificari, si interrogetur. Duplex est sententia.

Prima dicit, teneri detegere, etiam si non detegatur illi iurasset, modò iudicè interrogetur. Ratio, quia fides secreti, & iuramentum, non habet vim obligandi contra ius, nec præiudicium

3 parat

parat iudici, quin possit compellere subditos, quando necessarium fuerit. Ita Sotus lib. de secreta membris. 2. quæst. 7. conclus. 4. & lib. 5. de iust. quæst. 7. art. 1. & 1. Inno. cap. omnia, de penit. n. 7. Panorm. ibi. n. 2. 5. & clarus cap. dilectus, de excess. Pralat. n. 5. Tabien. verbo confessiois celari, n. 3. Palud. 4. dist. 2. g. 2. art. 5. vers. iura pena. D. Bonau. 4. d. 21.

Secunda sententia dicit, nullo modo teneri tale peccatum manifestare, vel de illo testificari, etiam ad præceptum superioris. Ratio, quia servare secretum est de iure naturæ: iuri naturæ acquirit superioris præceptum, quod humanum est, derogare. Item, quia superior ius non habet ad rogandum criminata illa, quæ sola secreta via sciuntur. Ita Nauar. cap. 1. §. n. 42. 46. & 49. & cap. inter verba, corol. 6 §. n. 799. 800. 801. & 805. D. Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad 2. & ibi Caiet. & idem dicit D. Thom. de Religiosis, quod iubet Prælati denunciati peccata, quod non tenentur quis sibi sub secreto commissa detegere, quod lib. 1. §. art. 1. Corduba lib. 1. quæst. §. 43. dub. 2. vers. tertio quando, & in summa, §. 64. vers. et tertio casu. Ioannes de Neuzia filius nuper, fol. 104. Philippus Probans cap. 2. de constit. in 6. n. 67. Viguet. lib. iustit. cap. 1. §. 2. vers. 11. D. Anton. 2. p. tit. 1. cap. 1. §. 7. sine. Henr. Gand. quodlib. 9. in principio, Henric. cap. omnia, de penit. sub finem. Angel. consilios, ultimo, n. 2. Syluest. verbo testis, §. 8. dicto 2. & verbo secretum, dicto 2. Armil. verbo inquisitio, n. 8. Mexina tract. 2. de confess. q. de confess. celanda, §. super eam ad alia, vers. corollarie sequitur. Pedraza. 2. p. 2. cap. 1. vers. primo. Nauar. lib. 2. de restit. cap. 4. n. 222. Palud. 4. dist. 27. §. 1. art. 3. casu 9. n. 27. & nonnulli docti iuniores. Vide Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 1. §. n. 5.

Nota hic, quod licet Angel. ubi supra, teneat indiffinitè hanc sententiam: verbo testis, n. 33. dicit, quod si Prælati non requiratur delictum, ut punitas, sed vt patet, vt provideat, & ex aliquo bono respectu, teneatur, sciens etiam sub sigillo secreta denunciare; sed merito carpi illud Sylu. ubi supra.

Secundo nota Nauar. & Cordub. non tantum dicere, non teneri detegere tale secretum, verum etiam peccare mortaliter, si detegat, quantumvis Prælati iubeat sub sententia excommunicationis, ratione iam dicta. Idem Nauar. & dicit teneat relatuere.

Ex hac secunda sententia inferitur, Medicum, oblitricem, Iuriconsultum, Advocatum, Consiliarium, quibus huiusmodi delicta ad remedium animæ, vel corporis, vel famæ, vel rerum, &c. secreta manifestata sunt, non teneri testificari illa, vel denunciare ad præceptum superioris. Patet ratione dicta. Ita Vigner. Nauar. & Corduba ubi supra. Imò hi duo dicunt, peccare mortaliter manifestando. Idem Nauar.

Ex his sententiis, secunda, vt benignior, communior, & longè verior, amplectenda est.

DVBIVM XXI.

An qui iuravit non denunciare, vel non ferre testimonium, teneatur respondere ad edicta, vel iussus à Prælato testificari.

Ita conclusio. In casibus, quibus quis testificari tenetur, vel denunciare, vel quando iubetur à superiore, tenetur ad id, non obstante iuramento. Ratio, quia si quoad illos casus voluit iurare, te-

merè & illicite iuravit. Vnde iuramentum est nullum, & in tali iuramento, quod vltro fit, potius invenitur temeritas, quia fit, quasi in odium testimonij, quæ non sic invenitur in fide, quæ simpliciter prælati de secreto servando, quæ ad charitatem, & pacem est necessaria. Ita Sylu. verbo restit. §. 8. dicto 3. Angel. ubi in n. 29. & verbo denunciatio, n. 12. Nauar. cap. 2 §. n. 41. & cap. inter verba corol. 6 §. n. 703. & corol. 6 §. n. 807. ad quinimum. D. Bonau. 4. dist. 21. §. ultima, sine, & à fortiori hoc docebitur Doctorès citati pro prima sententia dub. preced.

Ex hoc sequitur, quod maiori vinculo tenetur servare secretum ille, cuius fidei commissum est delictum, vt servet secretum, quam ille, qui videns, vel sciens delictum, iuravit servare secretum, quia hic cum iudice interrogatur, tenetur veritatem fateri; ille verò non tenetur, nisi quando esset necessarium ad proximi damnum vitandum, vt dixi dub. preced. Hoc dicitur notat Nauar. d. n. 807. ad quinimum.

DVBIVM XXII.

An propter damnum, quod denunciatori, vel reo denunciato sequitur, excusetur quis à denunciando, vel testificando.

Ita prima conclusio. Talis, si damnum graue est, excusetur, vt si probabiliter timeat infamiam, iacturam bonorum, &c. Ratio, quia non tenetur quis tanto dispendio hæc præstare, sicut iudex non tenetur tanto dispendio defendere ciues, nec debitor tanto dispendio solvere. Nec obstat ream teneri fateri periculo vitæ, quia reus ratione sui delicti, teneatur testis esse innocens. Vnde iudex iniuste faceret, si posset abique scandalo omittere, interrogando talem in hoc casu, scilicet quando sciret damnum: si verò esset scandalum, nisi interrogaret, posset, at testis non teneretur respondere. Hanc conclusionem tenet Nauar. cap. 2 §. n. 50. citans Bald. Idem cap. inter verba, corol. 6 §. n. 799. & corol. 6 §. n. 710. & 711. Nauar. lib. 2. de restit. cap. 4. n. 228. Syluest. verbo correctio, §. 7. & verbo denunciatio, §. 1. Angel. ubi in 1. Corduba lib. 1. quæst. §. 43. dub. 2. vers. quinto quando, & in summa, §. 64. vers. el quinto, & dicit Nauar. d. n. 799. quod ad edicta non tenetur testis respondere cum hoc damno, scilicet quando necessarium esset ad denunciandum, iter facere sumptibus propriis, vsque ad aliud oppidum; vbi iudex relidit. Idem tenent docti iuniores Magistri. Conclusionem istam positam tenet etiam Sotus membr. 2. quæst. 7. vers. respondetur primum, & vers. respondetur quod in tali, & lib. 5. de iust. §. 7. art. 1. & multi docti recentiores. Vnde non tenetur testificari, si timeat, quod ponetur sibi exceptio, ex qua graui infamia notatur. Nauar. d. n. 710. Sotus, & Magistri præfati. Hinc fit, quod scholasticus qui intendit promoueri ad ordines, si vocetur, vt testificetur de delicto, ob quod timeat imponendam mortem, vel mutilationem, potest occultare veritatem, nec tenetur respondere, quia est graue damnum; sic nonnulli iuniores docti.

Nota hic conferendum esse prudentis arbitrio damnum, quod ex denunciatione sequitur denunciati, & vilitatem ex denunciatione sequentem: posset enim tanta denunciationis esse necessitas, vt pote ad vitandum damnum commune grauiusimum, quod alias cauci non posset, vt quis etiam

etiam cum capitis periculo ad id teneretur, sicut supra diximus de correctione fraterna.

Secunda conclusio. Qui vocatur, vt testimonium ferat, si illi tale damnum sequatur, vt excusetur à ferendo, potest se occultare, vel interrogatus, veritatem tacere, modò non mentiatur. Ita Sotus ubi supra, Nauar. d. n. 711. & docti iuniores.

Tertia conclusio. Quando damnum, quod sequitur ex denunciatione, non sequitur ipsi denunciati, vel alteri innocenti, sed ipsi reo denunciato, nempe aliud distinctum à debito, quod solvere tenetur, vel à pena, quam meretur ob delictum, tunc si damnum in honore, vel fama, quod sequitur denunciato, est multò grauius, quam bonum, quod sequitur ex denunciatione, vel quam debitum restituendum, &c. si quis interrogetur per edicta tamquam denunciator super delicto, de quo nondum proceditur per infamiam, vel accusationem, non tenetur denunciare: si verò interrogetur iudice tamquam testis, quia scilicet de delicto habetur iam infamia, tenetur veritatem fateri. Hanc conclusionem docet Nauar. d. n. 65. num. 826. & 827. & primam partem docent plures alij, vt dixi supra dub. 5. licet illi non explent, an id procedat quando precipit iudex per edicta, & probat Nauar. hanc partem per dictam Soci, quod retulerat, n. 719. scilicet membr. 2. §. 6. dicentis neminem obligari ad denunciandum ad edicta, nisi illa delicta, quæ sine mandato denunciare tenebatur. Quæ sententia licet generaliter sit falsa, vt supra dixi, verum in hoc casu eam Nauar. approbat, & potest confirmari hæc pars. Quia licet sit falsa doctrina, quod non teneamur ad mandata superioris denunciare, nisi illa delicta, quæ sine mandato tenebamur vera doctrina est, quod ad mandata superiorum non tenemur denunciare, nisi ea delicta, quæ sine mandatis licite poterant denunciari, vt bene notat Syluest. verbo denunciatio, §. 4. Armil. ubi in n. 2.

DVBIVM XXIII.

Quæ sint causæ in summa, ob quas quis excusetur à mandatis de denunciandis criminibus.

Respondetur, quod multe sunt causæ dubiis præcedentibus tactæ, scilicet, delictum esse secretum, & posse alia via remedium adhiberi. Item denunciationem esse iudicalem ad penam, & iudicem non habere indicia, vel famam de reo. Item tantum habere notitiam ex auditu à leuibus personis. Item fore iniustum denunciationem, vel quia iudex est remissus, vel quia alij, ex quibus audiui, denunciant. Item esse personam iure privilegiatam; cum tamen sint alij sufficientes ad denunciandum, qui probabiliter denunciabunt. Item non posse fieri sine tali detrimento ipsius denuntiatoris, vel denunciati, ob quod lex naturalis excuset obedientiam.

DVBIVM XXIV.

Quæ causæ excusent à denunciatione facienda de rebus furtiuis.

Ita prima conclusio. Quando res captæ & furtiue, non possidentur contra iustitiam, v. g. quæ ad recompensandum alias debitum acceptæ sunt, non sunt denunciandæ iudicibus id præcipienti-

bus. Ratio, quia in hoc casu non sunt debita, & præceptum esset iniustum. Hinc

Inferitur primò, quod si Petrus deposuit apud me secretum arma, quæ petit, eis occultatis hominibus, & quia ego rei, quam perpetrare intendat, conicius, ea ipsi nego, fulminat sententia excommunicationis ad petitionem Petri, contra detinentes arma, vel scientes, nisi manifestent, tunc sententia non ligat me detinentem, nec scientem, si norit certò causam, propter quæ detineo. Ratio, quia in isto casu iustissime detineo, & nego domino arma. Ita Nauar. inter verba corol. 6 §. n. 797.

Secundò inferitur, quod quando debitor rei furtiue est adeo pauper, vt iure excusetur ob inopiam à restitutione faciendâ, tunc non ligatur sententia, etiam si non restituat, nec testis, licet non denunciet. Ratio, quia non retinet contra iustitiam. Ita Nauar. ubi in n. 96. & 797.

Nota tamen, quod in hoc casu aliqui opinantur, quod iste tenetur facere, vt debitor te obliget creditor, vel alteri personæ, itaut maneat securus, quod dum venerit ad pinguiorum fortunam restituat, ita tamen, quod ex hoc non infametur debitor. Ratio, quia licet non possit restituere, tenetur tamen facere, quod in se est. Ita Nauar. ubi supra, & probat ex sententia D. Thomæ albertus, 2. 2. §. 62. art. ultimo ad 2. debitorum impotentem ad statim restituendum tenet petere dilationem à creditore, sed licet hoc sit securus, non tamen videtur necessarium petere hanc cautionem. Ita nonnulli docti iuniores. Et potest confirmari ex Lede. ma 2. 4. §. 18. art. 8. dicente cum, qui sepe absolutus est, proponens satisfactionem, & non restituens, probabile esse posse iterum absoluti, si denud id proponat, etiam non præficti pignore, vel obligatione facta de restituendo.

Secunda conclusio. Quando debitor non excusatur à restitutione, nec per monitionem secretam, potest ad id sufficienter induci, tunc licet furtum secretum sic est denunciandum Prælato præcipienti. Ratio, quia ista denunciatio non ordinatur ad punitionem, sed ad satisfaciendum læso. Ita Nauar. d. n. 797. Sotus membr. 2. §. 6. paulo ante solutionem ad 3. Cordub. in summa §. 111. sub finem. Armil. verbo inquisitio, num. 8. Addunt tamen Sotus, Armil. & Corduba, esse denunciandum vt patri, quando est secretum.

Sed nunquid non retulans furtum istud occultum incurrit excommunicationem latam per edicta. Armil. dicit ibi non incurrit, propter ea, quæ supra dixi dub. 14. ac verius videtur quod incurrat, illa enim doctrina vera est, vbi iudex ex officio procedit ad inquirendum delicta, secus vbi petit furti manifestacionem tantum, vt patri restituatur, tunc enim qualitercumque furtum sciatur, petit manifestari. Ita Corduba ubi supra.

DVBIVM XXV.

Quantum temporis duret edictum superioris cum vi obligandi ad denunciandum, & similiter literæ excommunicatorie, quæ promulgantur ad partis petitionem, vt sibi aliquid restituatur.

Consulit de hac re viros Salmantinos admodum doctos, inter quos etiam Henriquez, qui sequentia responderunt.

1. Primò, necessarium est dicere tempus esse præfinitum, quo elapso spirant edicta, & literæ excommunicatorie. Ratio, quia talia edicta non habent vim perpetuæ constitutionis, eo quòd nec tali animo fiunt, nec fiunt semper à perionis potestate condendi leges habentibus. Item, quia cum modus procedendi per edicta, sit per viam inquisitionis, & iustitiæ, & quasi armis, id est, excommunicatione, suavis Ecclesiæ gubernatio postulat, ne semper hac via procedatur, sed aliquibus anni temporibus, & ideo singulis annis renouantur.

2. Secundò, spatium temporis, quo durant, colligendum est ex prudentis arbitrio, penlatà intentione præcipientis, & effectu ad quem eduntur. Vnde fit, vt que eduntur in visitatione populorum, durabunt quandiu visitatio populi durat, & finita populi visitatione, cessabit obligatio edicti. Ratio, quia animus visitationis, est per edictum constringere ad denunciandum, vt sic perfectæ visitationis munus obeat, & munus visitationis in vnoquoque populo certo tempore peribit: ergo, quandiu durat visitatio alicuius populi, durabit in illo edictum, & quando sigillatim visitantur parochiæ alicuius vrbis, & in vnaquaque dum visitatur, legitur edictum, durabit in vnaquaque parochia delicti obligatio, quandiu illius parochiæ visitatio durat. Ratio, quia hæc se habet instar visitationis singulorum oppidorum: ergo, sicut in vnoquoque oppido durat, dum illius visitatio durat, ita in vnaquaque parochia, &c. sic etiam alij docti iuniores. Excipienda tamen sunt edicta Inquisitorum, que durant vsque ad promulgationem aliorum edictorum, quia sic declaratum est ab ipsis Inquisitoribus, quia cum semper ipsi sint exerceutes inquisitionem delictorum contra fidem, & ad eum finem his edictis vtantur, iuste volunt, vt semper suam vim habeant. Ita expressè Auila de censuris, 2. parti, cap. 5. dub. 5. conclus. 3.

3. Tertiò, edicta que publicantur in Quadragesima, durant toto tempore destinato ad confessiones faciendas, & quia hoc tempus communiter solet dari vsque ad Pentecostem, ideo ad summum vsque tunc durant. Ratio, quia edicta illa ordinantur ad delicta purganda, vt sic disponantur homines ad confitendum, prout tunc iubet sancta Ecclesia: ergo durant toto tempore confessionibus destinato. Sic etiam prædicti iuniores.

4. Quartò, edicta, que aliis temporibus publicantur, durant ad summum per duos menses. Ratio, quia hoc videtur tempus rationale. Sic etiam iidem.

5. Quintò, literæ excommunicatorie ad partis petitionem edite, vt sibi aliquid restituantur, &c. durant tempore quòd in illis præfigitur ad faciendum contenta in illis. v. g. iubent, vt qui id habuerit, vel sciuerit, restituat, vel denunciet intra octo dies, tales literæ durabunt octo diebus, quare transactis illis octo diebus, non habebunt vim: qui autem intra illos octo dies sciuerint, etiam si in ultimo die comprehenderentur in illis literis, sed habebit octo dies numerandos à die scientiæ ad explendum, quod literis præcipitur: alius incurret excommunicationem, quia illi octo dies conceduntur, vt possit doctos consulere quid teneatur facere. Hæc etiam alij docti iuniores Magistri.

6. Sed nunquid, qui delicta non denunciavit tem-

porè in edicto contento, teneatur ad denunciandum transacto tempore, quo edictum obligat? Nauar. Lat. cap. 25. num. 46. Hispan. additiue ad num. 33. capit. 25. asserit ad denunciandum teneri transacto tempore, quam citò commode potest, & probat ex cap. cum delictus de dole, & conum. Item, quod delictor, qui termino præfixo non soluit, teneatur quam citissime potest.

7. At dicendum est quando intra tempus, quo edictum obligat, conicius edicti non paruit illi, & sic incurrit excommunicationem, teneatur transacto tempore edicti parere. Ratio, quia adhuc ille manet in peccato inobediendiæ, & potest obedire præcepto sibi iuste imposito: ergo teneatur. Patet etiam ex Nauarri ratione, quia iam istud est velut superiori debitum ratione edicti, scilicet parere: ergo si termino præfixo non soluit hoc debitum, tenebitur etiam eo transacto; & sic se explicat Nauar. in ea additiue, dicens, quando incidit in peccatum inobediendiæ contra edictum. Similiter, quando excommunicatio lata est contra non resistentem intra certum tempus, si quis tunc non sit soluendo, non incurrit, at incurrit postea quando sit soluendo, nisi restituit, quia excommunicatio quoad hunc semper durat. Sic Sotus 4. dist. 22. quest. 1. art. 2. vers. secundo si restituit, at verò quando non incidit in peccatum inobediendiæ contra edictum, quia scilicet, vel tunc ignorauit delictum denunciandum, vel non fuit conicius edicti, tunc transacto tempore, quo edicta, vel alie literæ excommunicatorie obligant, non teneatur denunciare virtute edicti, vel illarum literarum, & sic non denuncians non incidit excommunicationem; sed iudicandum est, an teneatur denunciare secundum regulas iuris naturæ, ac si edictum non esset. Probatur, quia quando iste sciuit, iam edictum non obligabat: ergo non constringitur ad aliquid virtute edicti, sed ac si non esset, est essendum, & in hoc casu non loquitur Nauar. vt ipse se explicat. Hæc docti iuniores à me consulti.

D V B I V M XXVI.

An erret indices precipiendo generaliter in edictis malefactores denunciari.

Circa hoc variæ sunt sententiæ. Prima tenet, quòd mandata generalia, quibus sub excommunicatione præcipitur aliquos delinquentes, vt qui tale admiserit furum, denunciari, non sunt approbanda, eo quòd dant ignorantibus occasionem errandi, nisi explicentur intentionem esse, quòd denunciari solum, in casu, quo aliter nolunt restituere, cum possint. Ita Sotus membr. 2. quest. 6. sub finem. paulo ante solutionem ad 3. & potest etiam id probari ex eo quòd visitator peccat, si iuramentum petat de manifestandis sibi delictis, nisi expressè excipiat secreta, vt patet ex cap. qualiter 1. de accusa, & fatetur Nauar. cap. inter verba, corol. 49. num. 584. de quo latius infra.

Secunda sententia probabilior, ait, talia mandata esse licita, nec præbere errandi ansam, quia sunt intelligenda iuxta iuris dispositionem. Item, quia receptum est ita promulgari edicta generali Ecclesiæ consuetudine, nec oppositum iure aliquo cauetur. Ita tenet Bañez 2. 2. quest. 33. art. 8. dub. 2. ad 7.

ad 7. Nauar. cap. 18. num. 40. & cap. inter verba, corol. 52. n. 590. & 591. Idem tenit Caiet. opusc. 17. respon. respon. 1. vers. ad 1. vbi dicit non peccare iudicem generaliter interrogantem de sociis, cum de aliquibus possit interrogare, & de aliquibus non, modò intra iuris metas intelligat. Et ad argumentum respondet Nauar. disparem esse rationem, quia illud de visitatore cauetur de cap. qualiter, at de edictis nullo iure cauetur.

D V B I V M XXVII.

Quid sit discrimen inter eum, qui respondet ad edicta vt testis, & inter eum, qui vt denunciator.

Primò dico differentiam esse, nam respondens vt denunciator, teneatur probare, & si in probatione deficiat, subicitur poenæ. Vnde si non potest probare, non teneatur denunciare Prælato vt iudici. At respondens vt testis, non teneatur probare, & ideo defectu probationum non excusatur. Sic colligitur ex cap. plerumque 2. quest. 3. & cap. si tantum 6. quest. 2. & cap. si sacerdos, de offic. ordinar. & ita tenent plures, vt dixi supra dub. 14. conclus. 3.

Secundò dico, quòd quando delicta probanda sunt contra bonum commune, vel contra tertiam personam, dicitur denunciator posse probare delictum, si habeat alium testem legitimum, & integrum, quia in his casibus datur accusatio fiscali, vel parti lætæ, & ipse denunciator inducitur vt testis, & cum alio facit probationem, & idem est quando denunciatio fit ad effectum penitentiar, & emenda Nauar. corol. 6. num. 779.

Tertiò dico, ex multis colligi posse quando quis vocetur per edicta vt denunciator, vel vt testis. Primò ex verbis edicti, si dicitur quòd denunciet, intelligitur vt denunciator: si dicitur quòd testificetur, intelligitur vt testis: si dicitur per verba generalia, scilicet, vt manifestent, vtrumque intelligi potest. Vnde intentio colligitur ex materia super qua datur edictum, & ex modo procedendi: si sit enim in causa ciuili, vel criminali incepta, vocantur vt testes, & talis potest esse materia, vt quamuis in edicto dicatur denunciare, intelligatur testificari, & è contra. Ita Nauar. d. corol. 6. num. 781.

Vltimò dico, quòd ex vsu & praxi constat modò indices velle, vt quacumque via manifestentur delicta, & nullo modo velle cogere denunciantes ad probandum. Vnde quamuis verba aliter sonent, rebus magis credendum est, quam verbis, teste Nauarro ibi, sic quidam docti iuniores in suis scriptis.

C A P V T III.

De inquisitione.

Nequam ad specialia dubia de inquisitione descendam, oportet pertractare aliqua præambula requisita ad istam materiam de denunciatione, & accusatione, deinde ad specialia de inquisitione veniemus.

S V M M A R I V M.

D V B I. Quid dicantur crimina minoræ, graviora, & enormia.

2. Que crimina dicantur esse contra rempublicam, & in damnationem commune.
3. Quid & quomplex sit publicum, & notorium, & famosum, & manifestum, & occultum.
4. Quid sit infamia secundum ius, & quomplex.
5. Quo pacto incurratur infamia facti, qui sit eius effectus, & quomodo possit tolli.
6. Quo pacto iuris infamia incurratur, & quomodo tollatur.
7. Quid sit purgatio canonica, & quando sit necessaria.
8. Quid sit causa iudicialis, & quomplex.
9. Quid & quomplex sit sententia iudicialis.
10. Que dicatur sententia iusta, vel iniusta, que valida, & que nulla.
11. Quid sit procedere in iudicio simpliciter, & de plano sine figura, & strepitu.
12. Que probatio in iudicio sit sufficientis.
13. An confessio iudicialis facta ab ipso reo valeat pro sufficienti probatione.
14. Que sint indicia sufficientia ad probationem satisfactam.
15. An sufficiat vnum indicium ad procedendum in iudicio, vel sint necessaria plura, maxime ad torquendum.
16. Quid & quomplex sit inquisitio.
17. An necessarium sit ad inquisitionem de aliquo delicto faciendam procedere infamiam, vel sit sine indicia.
18. An sit de iure naturali, & diuino, vt ad inquisitionem non procedatur absque infamia.
19. An sint aliqui casus excepti in iure, in quibus non sit necessarium procedere infamiam ad inquisitionem.
20. An vbi delictum est notorium, peccator verò occultus, vt si inueniatur homo mortuus, & ignoretur à quo possit index inquirere quis fecerit.
21. Verum è contra quando persona diffamata est, & conuicta de vno crimine, possit interrogari de aliis criminibus occultis, de quibus non est vlla infamia.
22. An conuictus de vno crimine possit iure interrogari de sociis occultis, qui nulla laborant infamia.
23. An in peccato contra naturam liceat interrogare de socio occulto, vt in Solomia, sicut in vitis, que sunt contra bonum commune.
24. An indices interrogantes socios criminum peccati, socios (inquam) contra quos non habent probata infamiam.
25. An inquisitio contra Religiosos possit fieri absque infamia.
26. An sufficiat infamia orta, postquam reus in carcere detentus est ad inquirendum? & an ex simplici infamia informatione possit index procedere ad inquirendum, vel sit necessarium infamiam prius esse iudice probatam.
27. An in omnibus delictis possit inquisitio fieri? & an heres possit in sua familia inquirere.
28. An aliquo casu teneatur reus se proderè ad mandata, vel edicta generalia iudicis.
29. An quotiescumque reus interrogatur à iudice iudicè de proprio delicto, teneatur reus proprium delictum fateri.
30. An reus rogatus de crimine hæresis, vel læsæ maiestatis, in quibus non requiritur tanta solemnitas ad inquirendum, teneatur suum crimen, scilicet hæresim proderè, maxime si crimen sit notorium.